

І. П. Заря

Єнакієве

ЄНАКІЄВЕ (1928–36 – Рикове, 1936–44 – Орджонікідзе) – місто обласного значення [Донецької області](#). Міськраді підпорядк. села Авіловка, Шапошикове, Вуглегір. та Южнокомунарів. міськради, Булавин., Карло-Марксів., Корсун. та Ольховат. селищні ради. Знаходиться при впадінні в Кринку (бас. Міусу) річок Садка та Булавинка, за 50 км від Донецька, у межах Донец. вугіл. басейну. Площа 39,2 км². Насел. 104 266 осіб (2001, складає 86,6 % до 1989): росіян – 56 %, українців – 36 %, білорусів – 1,5 %. Залізнична станція. У місті розвинена транспортна інфраструктура – автобусні, трамвайні та тролейбусні маршрути. Має автобус. зв'язок з містами Луганськ, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Мелітополь, Бердянськ, Харків, Ростов (РФ). Датою заснування міста вважається 1782, коли на березі р. Булавинка з'явилося с. Федорівка. 1858–68 за кілька кілометрів від с. Софіївка (нині смт Карло-Марксове; засн. 1783) діяв Петров. казен. дослід. чавуноливар. завод (закритий з тех. причин), на якому 1862 вперше в Рос. імперії виплавлено чавун на мінерал. паливі. Водночас з поч. будівництва заводу закладено Софіївський кам'яновугіл. рудник (нині шахта ім. Карла Маркса держ. підприємства «Орджонікідзевугілля»). 1895 інженери [Ф. Єнакієв](#), [Б. Яловецький](#) та бельг. промисловці О. Неф-Орбан і О. Біє заснували Рос.-бельг. металург. товариство, яке неподалік від старого заводу за проектом бельг. інж. А. Філіпара почало зводити новий (керував будівництвом Ф. Єнакієв), що також носив ім'я Петра I (нині «[Єнакіївський металургійний завод](#)»). Поруч з ним відкрили кам'яновугіл. рудники: Вірівський, Нар'євський, Бунґе (від 1924 відповідно – шахти «Червоний профінтерн», «Червоний жовтень», «Юний комунар», на останній 1979 з метою запобігання небезпеч. викидам метану на глиб. 903 м між вугіл. пластами «Дев'ятка» та «Цегельний» здійснено підзем. ядер. вибух; усі нині не працюють). С-ща, збудовані навколо заводу і рудників, 1898 були об'єднані та названі ім'ям Ф. Єнакієва, який зробив знач. внесок в їхнє упорядкування. На поч. 1910-х рр. тут вже були 2 кам'яні церкви, молитов. дім, костел, синагога, 2 готелі, 2 пекарні, восьмикласне комерц. училище, чотирикласна міська, завод. і трикласна церк.-парафіял. школи. 1916 у с-щі проживало 16 тис. осіб, 1925 – 34 тис. Під час воєн. дій 1918–20

влада неодноразово змінювалася. 1923–59 – райцентр. Від 1925 – місто. 1932 тут прокладено трамвайну лінію. 1933–41 у місті працював аероклуб, де отримали підготовку бл. 400 льотчиків, 10 з яких стали Героями Рад. Союзу, льотчик-космонавт [Г. Береговий](#) (народився у с. Федорівка) – двічі Героєм Рад. Союзу. Жит. Є. зазнали сталін. репресій. Від 1 листопада 1941 до 3 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Діяло підпілля. Окупанти розстріляли 900 осіб. Нині у місті, окрім металург. заводу та шахт держ. підприємства «Орджонікідзевугілля», функціонують ВАТи – [«Єнакіївський котельно-механічний завод»](#), «Єнакіїв. цемент. завод», ЗАТи – [«Єнакіївський коксохімпром»](#), «Єнакіїв. хлібозавод», «Єнакіїв. міськмолкозавод», ТОВ «Каріна», приватне підприємство «Світанок». Є. входить до складу Горлівсько-Єнакіїв. пром. вузла. У місті – 35 заг.-осв. шкіл, 2 школи-інтернати, 25 дитсадків, Центр дит. та юнац. творчості, станція юних техніків та екол.-натураліст. центр, 3 технікуми, філії 3-х ВНЗ, 4 ПТУ; 2 Палади культури, Центр культури та дозвілля, 3 заклади клуб. типу, 2 муз. школи, 2 школи мистецтв, кінотеатр, 12 б-к, [Єнакієвого історії міста музей](#); 7 лікарень, дит. психіатр. лікарня, 3 спеціаліз. диспансери, 2 стоматол. поліклініки, СЕС, амбулаторія сімей. медицини, Центр здоров'я; 2 ДЮСШ, Палац спорту «Шахтар», спорт. комплекс «Олімп», 4 стадіони; 2 готелі, відділ. 3-х банків. Шість колективів худож. самодіяльності мають звання «народний». Виходять газети [«Енакиевский рабочий»](#), «За металл». Є парк культури і відпочинку. Єнакіїв. мотобол. команда «Союз-3» та команда з міні-футболу «Єнакієвець» виступають у вищій лізі України. Від 1980-х рр. діє авіац.-тех. спорт. клуб. У с. Іллінка (Ольховат. селищ. рада) – храм Свято-Володимир. ікони Божої Матері (кін. 19 ст.), у смт Карло-Марксове – Свято-Микол. храм (1903). У межах міста виявлено стоянки кам'яного віку, кургани епохи міді та бронзи, скіф. поховання. Серед видат. уродженців – держ. і політ. діяч, 4-й Президент України *В. Янукович*; вчені вет. лікар, чл.-кор. ВАСГНІЛ *М. Прокоф'єва*, педагог, дійс. чл. АПНУ [А. Богуш](#), історик [О. Компан](#), лікар-хірург [В. Зінченко-Гладких](#), біолог [К. Дрель](#), економіст [В. Гриньова](#), математик [В. Горяйнов](#), фахівець у галузі металургії [О. Козаков](#), фармаколог [Р. Косуба](#); письменники [Ф. Вольний](#), [А. Кравченко](#), *І. Пуппо*, *Ф. Радьков*, поет-пісняр *М. Пляцковський*; художники [М. Алатарцев](#), [В. Гончаренко](#), [О. Дудник](#), [Г. Зоря](#), [Ю. Киянський](#), [Л. Клименко](#), [В. Корнєв](#); естрад. співак, нар. арт. УРСР та СРСР [Ю. Богатилов](#), композитор, диригент, засл. діяч мистецтв УРСР [Є. Зубцов](#), артистка балету, засл. арт. УРСР [Є. Костильова](#), звукорежисер, диригент [Ю. Вінник](#), диригент [К. Дорошенко](#); спортсмени *В. Трошкін*, *А. Поливода*; Герої Рад. Союзу [Л. Гавриленко](#), *Б. Нарбут*. З містом пов'язане життя академік АН СРСР – фахівця у галузі металургії [І. Бардіна](#) та фахівця у галузі механіки *М. Мельникова*; письменників *І. Уксусова*, *М. Самвеляна*, *А. Никаноркіна*, художниці [В. Даувальдер](#), промисловця, Героя України *Л. Литвинова*.

Бібліографічний опис:

Єнакієве / І. П. Заря// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-19877>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).